

hæc ratio probat etiam de jure naturæ, nam de jure ecclesiastico manifestum est talem modum exactionis esse prohibitum in ecclesiasticis beneficiis.

12. *Alia evasio. — Occurritur evasioni.* — Alia evasio est, quia ratio facta ad summum procedit, quando in particulari exigitur promissio beneficii ecclesiastici, vel alterius spiritualis rei, etiam ex gratitudine exhibendæ, hoc enim non licet propter rationem factam. Et præterea, quia (ut dicebam) gratitudo non obligat determinate ad dandum beneficium spirituale, sed in communi ad benefaciendum quando et quomodo oportuerit; et ideo limitare obligationem ad beneficium ecclesiasticum, verbi gratia, media promissione, jam esset simoniacum. At vero non ita erit, si tantum exigatur promissio persolvendi obligationem antidoralem generatim et indifferenter; tunc enim non petitur pro temporali aliquid spirituale, nam promissio illa de se indifferens est, et potest per temporalem retributionem impleri. Sed hoc imprimis, moraliter loquendo, non excusat, quia, licet talis promissio non sit expresse determinata ad gratificandum in tali genere bonorum, nihilominus tacite et ex circumstantiis satis determinata intelligitur, et ideo ejusdem est malitiæ, totumque pertinet ad palliationem simoniæ, et ad pacta prohibita. Præterea est hoc manifestum, quando beneficium ecclesiasticum præcedere debet, et antequam detur, seu ad illud dandum exigitur promissio gratitudinis; nam tunc, sive promissio intelligatur esse de temporali obsequio, sive de alio beneficio spirituali, datio beneficii est simoniaca, ex uno capite contra jus naturæ, et ex altero contra ecclesiasticum. Denique quando e contrario temporale donum vel obsequium præcedere debet, et ad illud exhibendum exigitur illa promissio, eo ipso (ut dicebam) extrahitur debitum a præcisa ratione gratitudinis, et additur obligatio promissionis onerosæ, et sub tali conditione et comparatione rei ad rem, quæ est obligatio justitiæ. Et ideo vel limitanda est ad retributionem temporalem pro temporali beneficio, et ita erit extra præsentem materiam; vel, si sit indifferenter ad retributionem per donum temporale ob beneficium ecclesiasticum, vel e converso, non excusatur simonia, quia veluti sub disjunctione obligatur quis ad dandum spirituale vel temporale in retributionem temporalis obsequii, quod simoniacum est, ut supra vidimus; et est manifestum, quia in ea æstimatione æque

offertur spirituale ac temporale in remunerationem non gratuitam, sed onerosam, obsequii temporalis. Denique, facta tali promissione, jam non datur postea beneficium ex sola gratitudine, sed etiam ex obligatione justitiæ aut fidelitatis, atque adeo ex vi pacti, quod licet determinate non obligaret ad talem rem, per illam sufficienter impletur; hoc autem satis est ut beneficium jam non donetur pure, et sine conditione ac gratis; ergo non satis id est ad purgandam simoniam.

13. *Ultima conclusio.* — Ultimo dico: post receptum pure et sine conditione obsequium, vel donum ex quo nata est obligatio antidoralis, non est simonia dare spirituale, vel ecclesiasticum beneficium, non solum intentione explendi talem obligationem, sed etiam verbis explicando illam intentionem, imo etiam ab alio postulando ut talem obligationem remittat, quando prudenter existimatur beneficium sufficiens pro ratione obligationis et personæ. Hanc assertionem specialiter docuit Navar., d. n. 106, et credit esse contra Innocentium, sed veram. Et eandem a fortiori tenent Major, Covar., et Ugolin., et alii non contradicunt. Imo necessario sequitur ex illo principio, generaliter recepto, quod exprimere ea quæ insunt, non facit simoniam; in casu enim proposito solum exprimitur id quod inest. Probat, quia sicut ex beneficio naturaliter sequitur antidoralis obligatio, ita per donum sufficiens et intentione datum, extinguitur illa obligatio; ergo, licet hic effectus et intentio ejus exprimat, nihil additur, et licet ab alio exigatur remissio, nihil petitur æstimabile pretio, quia revera nihil novi ab eo petitur, sed solum ut recognoscat effectum qui in re ipsa inest; ergo nullum pretio æstimabile, neque pactum prohibitum ibi intervenit.

14. *Respondetur rationibus dubitandi supra positis.* — Prima igitur ratio dubitandi probare potest conclusionem quartam, contra cæteras vero non procedit; falsum enim est non gratis dari, quod ex sola gratitudine datur, etiamsi tanta sit obligatio gratitudinis, ut inducat præcepti obligationem ad illam virtutem pertinentis, ut contingere potest, quia etiam ingratitude potest esse peccatum ut tradit D. Thomas 2. 2, q. 107; nam elemosyna sub obligatione et nihilominus gratis datur. Igitur gratuitum donum non excludit omnem obligationem, sed debitum justitiæ, et in præsentem maxime excludit illam obligationem, quæ oriri solet ex valore rei acceptæ; gratitudinis autem obligatio non est hujusmo-

di, sed respicit magis bonum affectum, cui alter similis debetur. Neque oportet ut eodem modo homines inter se gratis sibi communicent spiritualia dona, quo Deus nobis donat gratiam suam primam; quia non est eadem inter illos comparatio. Deus enim non potest ab hominibus ullo modo obligari, nisi in virtute gratiæ et promissionis suæ; et ideo necesse est ut aliqua prima gratia antecedit omnino gratis data ante omnem retributionem antidoralem ex parte Dei, vel meritum ex parte hominis; homines vero suis beneficiis possunt se invicem onerare, et obligationem ad antidora inducere ante omnem gratiam ab alio receptam, et ideo ex hac parte non repugnat, ut præcedat talis obligatio ante doni spiritualis retributionem: supposita autem illa obligatione, non est contra rationem doni spiritualis, ut possit illius intuitu dari; sicut Deus, supposito uno dono gratiæ, alia confert ex aliqua simili obligatione. Ad secundum late responsum est; duo enim in illo deducebantur, unum, quod liceat procurare talem retributionem gratuitam, aliud, quod liceat in pactum deducere. Primum concedimus post factum pure beneficium seu obsequium; et hoc solum probat ratio ibi facta. Secundum autem negamus, quia per pactum extrahitur obligatio a gratitudine, et ad justitiam et rerum commutationem transfertur, ut declaratum est. Et ita non habet locum principium illud, licere exprimere quod de jure inest: intelligitur enim, quando per expressionem non additur nova obligatio naturali obligationi existenti, ut auctores omnes ibi citati declarant, præsertim Felinus, qui varias glossas et Doctores allegat, et ex capitibus ibi citatis manifestum est: hic autem adderetur et extorqueretur nova obligatio, ut declaratum est. Petebatur autem ibi specialis difficultas de stipendio sustentationis, quam in capite sequenti expediemus.

CAPUT XLVI.

AN SIT SIMONIA CONVENTIONALIS DEDUCERE IN PACTUM STIPENDIUM SUSTENTATIONIS PRO SPIRITUALI FUNCTIONE, QUÆ EX OFFICIO NON INCUMBIT.

1. *Stipendium sustentationis licite accipitur et datur.* — Hæc quæstio pertinet ad explicationem secundi membri divisionis datæ. Circa quod supponimus, quoties fit conventio de re temporali pro spirituali sub ratione pretii, tunc esse propriissimam simoniam con-

ventionalem contra jus divinum et humanum. Et ideo circa hoc nulla movetur quæstio; sed difficultas tota est, quando fit pactum de temporali pro spirituali tribuendo, et non sub ratione pretii, sed sub ratione stipendii. In qua quæstione supponimus primo, stipendium sustentationis licite dari ministrantibus spiritualia, et ab eis licite accipi. Hoc est de fide, Matth. 10, Lucæ 10, 1 Corinth. 9; et constat ex usu Ecclesiæ in jure canonizato, 1, q. 1, 2 et 3, 12, q. 2, 16, q. 1, in titul. de Præbend., per multa capita; et ex ipsa institutione decimarum, et præbendarum Ecclesiæ, id manifestum est. Et ratio naturalis id docet, quia *dignus est operarius cibo suo*, ut Christus dixit; et quia *nemo militat suis stipendiis*, ut dixit Paulus. Secundo, suppono hoc stipendium nihil ob stare quominus spiritualia gratis ministrentur Christus enim utrumque conjunxit: *Gratis date, et cibum sumite*. Et ratio etiam supra tacta est, quia hoc stipendium non datur (ut ita dicam) ratione rei, sed ratione subjecti, id est non datur ut pretium commensurandum, vel commensurabile ministerio vel labori operantis, sed conditioni personæ indigentis sua, et familiæ sibi proportionatæ congrua sustentatione, ut satis per se clarum est.

2. *Ratio dubitandi.* — Ex his ergo nascitur ratio dubitandi circa quæstionem propositam, quia si clerici ita recipiunt stipendium, ut nihilominus gratis ministrent, etiam laici ita recipiunt hæc spiritualia, ut nihilominus gratis dent stipendium sustentationis; nam hæc sunt quasi correlativa, et ideo pariformitatem inter se servant; ergo non potest absque simonia tale stipendium in pactum deduci. Probat, quia consequentia; tum quia ex vi pacti destruitur illud gratis, quia quod ex pacto fit, jam non gratis fit; nam quod gratis fit, non fit ex debito justitiæ; quod autem fit ex pacto, eo ipso fit ex debito justitiæ; tum etiam quia in his spiritualibus non est licitum deducere in pactum, id quod non inest, ut præcedenti capite dictum est; sed hoc peculiare debitum, quod oritur ex promissione vel pacto, non inest ex vi ministerii spiritualis, ut constat, nec ratio sustentationis illam obligationem includit; ergo non licet illam addere, nam additur aliquid pretio æstimabile, et consequenter simonia committitur. Unde ad hoc confirmandum valent jura prohibentia omnia pacta in his spiritualibus, capit. ultim. de Pact., capit. *Quam pio*, 1, quæstion. 2. Tertio, valent jura quæ permittunt hæc sti-

pendia recipere sponte oblata, non tamen exigere, capit. *Quicquid*, 100, cum seq., 1, quæstion. 1, capit. *Placuit*, capit. *Sicut Episcopus*, 1, quæstion. 2, et facit capit. *De Eulogiis*, distinct. 18. Item valent jura quæ dicunt, ratione pacti non licere quod sine illo licet, capit. *Cum essent*, de Simon., et præsertim induci possunt d. capit. *Sicut Episcopus*, 1, quæstion. 2, et capit. *Tua nos*, de Simon., in quibus significatur non fieri gratis, quod ex pacto fit. Denique in hoc pacto videtur esse species mali, quæ cavenda est in simonia, juxta cap. *Audivimus*, eod. In contrarium vero est usus Ecclesiæ non reprobatus, sed toleratus ab ipsa.

3. *Prima opinio.* — *Secunda opinio.* — *Tertia sententia.* — In hac quæstione tres invenio sententias. Prima simpliciter negat posse fieri hoc pactum sine simonia conventionali, quæ in realem transibit, si pactum executioni mandetur. Ita videtur sentire divus Thomas, d. quæst. 100, articulo 3, ad 2. Nam post declaratam doctrinam de stipendio sustentationis, subdit: *Si autem hæc, pacto interveniente, fiant, aut etiam cum intentione emptionis et venditionis, simonia esset.* Et ita intelligit et sequitur Anton., dicto capite 5, § 3, 14, et sæpe in aliis; Sylvest., verb. *Simonia*, quæstione 6, § 2 et 7, et quæstione 3, regul. 3; et in Ros. aur., casu 58, dicit esse communem Theologorum; Richard., distinctione 25, articulo 3, quæstione 2, ad 2; Viguer., de Institutio., cap. 5, § 9, verb. 9. Ex Canonistis potest pro hac sententia referri Hostiens., in capite *Significatum*, de Præbend., numero 3 et 4. Quamvis ille in re pactum admittat, et verbis tantum neget, et ad eum modum alii loquuntur ibi, et in capit. *Suam*, de Simonia. Clarius id affirmat Cardinal., in capit. *Tua nos*, de Simonia, numero secundo. Secunda opinio distinguit inter pauperes clericos et divites; nam pauperes possunt sine simonia pacisci de stipendio sustentationis, non autem divites. Ita sentit Glossa, in d. capite *Suam*, verb. *Pro exequiis*. Idem Innocentius, in capite *Quoniam*, Ne Prælat. vic. suas, et in capite *Significatum*, de Præbend. Et in idem inclinat Hostiens. ibi, et Cajetan., verb. *Simonia*, regul. 4, saltem ex jure positivo. Fundamentum hujus simoniæ esse debet, quia clericus dives non habet jus recipiendi aliquid pro spiritualibus, etiam sub ratione stipendii, nec potest illud recipere; ergo si de illo pactum faciat, revera non paciscitur de subsidio sustentationis, sed de pretio laboris, ac sub-

inde simoniacus est. Tertia sententia est, pacisci de stipendio sustentationis per se, et salva recta intentione, non esse simoniacum nec illicitum, sive clericus indigeat, sive non, dummodo alias non teneatur ex officio ministrare; nam tunc poterit contra justitiam peccare. Et hæc sententia vera est, quam in particulari tractavi de stipendiis missarum, in 3 tomo tertiæ part., disput. 87; hic vero generalius, et sub diversa ratione tractabitur, semperque remitemus ea quæ ibi dicta fuerint, quoad fieri possit.

4. *Prima assertio.* — Dico ergo primo: exigere stipendium sustentationis, etiam præmisso pacto, non est simonia. Hæc est nunc communiter recepta sententia. Illam tradit Glossa in capitul. *Significatum*, de Præbend., et ibi Panormitanus, numero octavo, et in dicto capitulo *Suam*, numero 12. Et ibi Anan., numero octavo. Item Glossa, in capit. ultim. 21, quæstione secunda, per textum ibi, quæ supponit clericos posse conduci ad spiritualia ministranda, quamvis ordinaria animarum cura non sit eis committenda. Eandem sententiam tenent Cajetanus, dicto articulo 3; Soto, quæstione sexta, articulo secundo; Victoria, 2 part., numero 20; Navarrus, dicto cap. 23; Redoan., part. 2, capit. 27, ubi alios refert. Et probatur solito discursu; quia talis receptio, vel exactio stipendii sub pacto, nec est simonia contra divinum jus, nec contra humanum; ergo non est ulla simonia vera. Probatur prima pars antecedentis, primo, quia supponimus pactum ipsum cadere supra stipendium formaliter, ut est ad sustentationem personæ, non ut pretium; ergo, non obstante pacto, retinet suam rationem stipendii, et non fit pretium; ergo ex vi talis pacti non venditur spirituale pro temporali, nec intentio stipendii sic debiti est intentio pretii, ac subinde non est simoniaca. Et consequenter conventio illa non facit simoniam conventionalem, quia non procedit a simonia mentali, nec inducit venditionem, nec obligationem repugnantem cum gratuita ministratio spiritualium, quia stipendium, ut sic, quantumvis sit debitum, non excludit quin spiritualia gratis dentur, ut declaratum est. Secunda ratio optima est, quia per hoc pactum non additur aliquid, sed exprimitur quod inest ex natura rei; sed tale pactum non inducit simoniam, ut capite præcedenti dictum est; ergo. Major patet, quia stipendium sustentationis debetur ex naturali justitia, ut discrete probat Paulus, citato loco, et tractando de decimis late diximus. Pactum

vero non auget intensive (ut sic dicam) hanc obligationem, sed quia quantitas stipendii justus non est ex natura rei determinata, nec semper est lege taxata, ideo per pactum et conventionem partium determinatur, quod per se non est malum; sed interdum ac sæpe est necessarium, quamvis juxta qualitatem materiæ observandum sit, ut decenter fiat, et sine ulla specie mali et nimie avaritiæ, ut infra dicam.

5. Altera vero pars de jure positivo probatur primo, quia nulla specifica prohibitio juris canonici circa hoc reperitur, neque etiam generalis sufficit; tum quia consuetudo est optima legum interpretis, et consuetudo ipsa declaravit non esse hoc ex pactis prohibitum; tum etiam quia solum prohibentur pacta inhonestata, id est, quæ repugnant cum gratuita donatione spiritualium, et per quæ spiritualia pro temporalibus commutantur, ut exposuit Glossa in capit. ultim. de Pact., verb. *Cessare*, et in capitul. *Quam pio*, quæstione secunda, quam ibi sequuntur Doctores, et in cap. 2 de Transact. At vero in præsentibus, pactum de sustentatione non repugnat cum gratuita spiritualium administratione, ut declaratum est; nec etiam pactum cadit supra aliquam permutationem spiritualis pro temporalibus; imo nec circa rem temporalem ita versatur, ut majorem obligationem ad illam exhibendam inducat, quam ratio stipendii sustentationis ex natura rei secum afferat; sed versatur pactum circa determinationem stipendii, et quasi actuale exercitium operis, ut ita dicam. Unde confirmatur et declaratur hæc pars, quia vix potest humano modo inter homines fieri hæc datio spiritualium per modum ministerii, et datio temporalium per modum stipendii, nisi conventio virtualis, seu (ut sic dicam) in actu exercitio intercedat; ergo etiamsi fiat explicite et clare, non variat honestatem actus. Antecedens patet ex ipso usu; nam si quis det sacerdoti decem aureos in stipendium missarum, necesse est ut illud explicet tali modo, ut recipiens maneat obligatus ex justitia ad illas dicendas, alias cogitare poterit esse donationem absolutam; vel e contrario, si quis petat a sacerdote ut decem dicat missas, daturus postea stipendium, necesse est illis verbis uti, quibus sacerdos intelligat illum manere simpliciter, et ex justitia, obligatum ad dandum postea stipendium; alias nec dicere audeat, nec deberet, moraliter loquendo. Hic est ergo modus necessarius, et quasi naturalis, in quo virtualis conventio intervenit magis aut minus ex-

pressa, juxta conditionem personarum, et varias consuetudines; ergo, licet clare exprimat, non potest esse simonia; nam expressio eorum quæ insunt a jure vel ex natura rei, non mutat naturam actionis, nec facit simoniam, ut supra ostensum est, nec variare solet dispositionem, ut sumitur ex l. 3, ff. de Leg., 1. Et merito, quia obscurior vel clarior locutio parum refert, si per utramque eadem intentio explicatur.

6. *Objectio.* — *Respondetur objectioni.* — Dices, per pactum plus exprimi quam insit in re ex sola rei natura. Patet, quia ex natura rei solum generatim sequitur obligatio stipendii ex ministerio spirituali, per pactum vero determinatur ad tantum vel tantum stipendium; ergo aliquid additur; ergo non licet. Taxatio enim hæc prohibita in spiritualibus est, capitul. *Dilectus*, 2, de Simonia, ibi: *Sine taxatione*. Respondeo, imo hinc magis probari necessitatem conventionis claræ, ubi a lege non est taxatum stipendium, quia quando laicus petit a clerico spirituale ministerium, pro quo debet stipendium reddere, si de modo vel quantitate stipendii non constet ex consuetudine, vel lege, necesse est ut saltem ex convenientia inter partes determinetur, alioquin maneret totum in arbitrio dantis, quod sæpe non expedit. Neque hoc est ulla lege prohibitum, in his rebus quæ ex debito dantur per modum stipendii, secus in his quæ tantum per liberalem donationem conferri possunt, de quibus loquitur dictum capitul. *Dilectus*.

7. *Secunda assertio.* — *Limitatio nonnullorum.* — *Rejicitur hæc limitatio.* — Dico secundo: prædicta regula generaliter vera est non solum in pauperibus sacerdotibus, sed etiam in divitibus, tam ex temporalibus bonis, quam etiam ecclesiasticis, quando ratione illorum ad tale ministerium non tenentur ex officio. Ita sentiunt omnes auctores in præcedenti assertionem allegati. Et sumitur ex divo Thoma, Quodlib. 6, art. 10. Et probatur, quia licet clericus paciscens de stipendio dives sit, non petit illud ut pretium; ergo non est simoniacus, quia non vendit ministerium. Dicunt vero aliqui, quod licet non sit simoniacus, nihilominus peccat. Ita sentit Richard., in 4, distinct. 25, articulo 3, quæstione 1, ad 2, qui dicit esse illicitum sacerdoti diviti recipere stipendium, etiam sine pacto, nam cum pacto etiam de paupere negat in quæstione 2, ut allegavi. Et eodem modo videtur procedere Sylvest., d. quæst. 9; Angel. etiam, *Simonia*, 2, num. 6, absolute dicit non licere, si cleri-